

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний біотехнологічний університет

ЗАТВЕРДЖЕНО

*На засіданні Вченої ради ДБТУ
Протокол №9 від 24 квітня 2025 р.*

Гарант освітньо-наукової програми

Віктор НАГАЄВ

ПРОГРАМА

**вступного фахового іспиту для здобуття ступеня
«Доктор філософії» на основі РВО «Магістр»**

Галузь знань: А Освіта

Спеціальність: А 5 Професійна освіта (заспеціалізаціями)

Освітньо-наукова програма: «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

освітня кваліфікація: доктор філософії з професійної освіти
зі спеціальності «Професійна освіта» (за спеціалізаціями)

ПОГОДЖЕНО:

кафедрою ЮНЕСКО «Філософія
людського спілкування»

та соціально-гуманітарних дисциплін,
протокол № 7 від «18 березня 2025 р.

УДК 378.091.27.046-021.68-021.632(015)

Програма вступного фахового іспиту для здобуття ступеня «Доктор філософії» на основі РВО «Магістр» зі спеціальності А 5 Професійна освіта (заспеціалізаціями) галузі знань А Освіта / В. М. Нагаєв, Т. М. Герлянд, В. Є. Новікова, Т. Ю. Мітяшкіна. Харків: Державний біотехнологічний університет. 2025. 26 с.

Розробники:

Нагаєв Віктор Михайлович – д.п.н., професор, професор кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування Державного біотехнологічного університету;

Герлянд Тетяна Миколаївна – д.п.н., старший науковий співробітник, завідувач лабораторії технологій професійного навчання Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України;

Новікова Вікторія Євгеніївна – к.п.н., доцент кафедри хімії, біохімії, мікробіології та гігієни харчування Державного біотехнологічного університету;

Мітяшкіна Тетяна Юріївна – к.п.н., доцент, доцент кафедри обладнання та інжинірингу переробних і харчових виробництв Державного біотехнологічного університету.

Рецензенти:

Мкртічян О. А. – д.п.н., професор, завідувач кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

Сопівник Р. В. – д.п.н., професор, професор кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Дроздова І. П. – д.п.н., професор кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін Державного біотехнологічного університету;

Данченко І. А. – д.п.н., професор кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін Державного біотехнологічного університету.

Програма вступного фахового іспиту до аспірантури зі спеціальності А 5 Професійна освіта (заспеціалізаціями) галузі знань А Освіта складена відповідно до освітньо-наукової програми «Професійна освіта» і дозволяє виявити рівень підготовленості й здатності до науково-дослідницької та експериментально-дослідницької діяльності в галузі теорії і методики професійної освіти, розкрити концептуальне бачення особистістю сучасних освітніх, педагогічних проблем, особливостей наукових, практико орієнтованих підходів до їх вирішення, напрямів проектування, визначення шляхів і способів організації освітнього процесу в системі професійної освіти.

Програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та соціально-гуманітарних дисциплін», протокол № 1 від «01» вересня 2025 р.

ВСТУП

Підготовка фахівців з вищою освітою за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти (доктор філософії) у галузі знань А Освіта / Педагогіка за спеціальністю А 5 Професійна освіта (заспеціалізаціями) за освітньо-науковою програмою «Професійна освіта», згідно з чинними вимогами передбачає формування здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної освіти, у тому числі дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає: глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики; здобуття теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Вступний іспит спрямований на визначення знань здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності А 5 Професійна освіта (за спеціалізаціями), здатності до здійснення педагогічної, науково-дослідницької і дослідно-експериментальної діяльності. Оскільки сучасний ринок праці вимагає підготовки висококваліфікованих кадрів, здатних діяти на рівні вимог міжнародних професійних стандартів, творчо та інтелектуально розвинених, а пріоритетом не тільки самої особистості, а й держави стає інноваційна діяльність, то для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за освітньо-науковою програмою «Професійна освіта» на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти галузі знань А Освіта / Педагогіка за спеціальністю А 5 Професійна освіта (заспеціалізаціями), важливим є осмислення змін, які відбуваються на цивілізаційному і державному рівні та привнесення відповідних новацій в теорію і методику професійної освіти.

Програма вступного фахового вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності А 5 Професійна освіта (заспеціалізаціями) галузі знань

А Освіта складена за освітньо-науковою програмою «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА» та розроблена на підставі Законів України «Про вищу освіту», «Про професійну (професійно-технічну) освіту»; Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінетів Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 (зі змінами від 03.04.2019 р. № 283); ґрунтується на концептуальних засадах Національної доктрини розвитку освіти; регламентується Стандартом вищої освіти України зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий), галузь знань: А Освіта (Наказ МОН України № 924 від 26.06.2024 р.), щодо здійснення національної політики в галузі освіти.

Метою програми є підготовка висококваліфікованих, інтегрованих у європейський та світовий освітній простір науковців і науково-педагогічних кадрів у галузі А Освіта, набуття ними інтегральної, загальних та фахових компетентностей, необхідних для продукування творчих ідей, розв'язання значущих комплексних проблем у сфері професійної освіти, науки та інновацій, пов'язаних із науково-педагогічною й дослідницькою діяльністю у закладах вищої, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти; здатних професійно застосовувати в теорії та практиці філософію наукового мислення, інноваційні педагогічні методи, форми та технології; спроможних до переоцінки вже існуючих знань і професійної практики, безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

Програма вступного фахового іспиту складається з розділів:

Розділ 1. Науково-теоретичні та нормативно-правові засади професійної освіти.

Розділ 2. Неперервна професійна освіта. Концепція освіти впродовж життя.

Розділ 3. Концептуальні засади розвитку професійної освіти в Україні, напрями її інтеграції в європейський освітній простір.

Розділ 4. Професійна педагогіка.

Розділ 5. Дидактика професійної освіти.

Розділ 6. Менеджмент професійної освіти.

Розділ 7. Освітня інноватика.

Розділ 8. Організація педагогічного дослідження та оброблення його результатів.

Розділ 9. Професійна компетентність викладача.

1. Мета, завдання та вимоги до знань, мінь та навичок

Метою вступного фахового іспиту є виявлення рівня підготовленості вступників до подальшого аналізу та вивчення теоретичних і прикладних питань в галузі професійної освіти, розвитку загальних та професійних компетентностей науковця, дослідника, викладача, формування загальнолюдських і професійних цінностей, що є ключовими для сучасної людини та фахівця в галузі освіти.

Основними завданнями вступного фахового іспиту є діагностика рівня володіння здобувачем основними концепціями, розуміння теоретичних і практичних проблем сучасної професійної освіти та підходів до їх вирішення, історії розвитку й сучасного стану наукових знань за спеціальністю, володіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку, визначення шляхів і способів організації власного наукового дослідження.

Складаючи вступний фаховий іспит майбутній аспірант має:

– показати ґрунтовні *знання* тенденцій і особливостей розвитку вищої професійної освіти в Україні і світі, теоретико-методологічних проблем розвитку професійної освіти в Україні й закордоном; основних понять і проблем загальної, професійної педагогіки, дидактики, методики викладання, змісту професійної та психолого-педагогічної підготовки у

зкладах професійної освіти (в єдності теорії і практики), особливостей інноваційного педагогічного досвіду; теорії та методики викладання у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти; праць вітчизняних і зарубіжних науковців з питань професійної освіти і розвитку педагогічного знання; особливостей застосування цифрових технологій в освіті;

– виявити *вміння* характеризувати й аналізувати вплив історичних, культурних, філософських, психологічних, економічних, соціальних чинників і підходів на специфіку розвитку професійної освіти в різних країнах світу; аналізувати тенденції розвитку професійної освіти й педагогічної науки в сучасному світовому освітньому просторі; творчо характеризувати педагогічні теорії, виявляти зв'язки і суспільні залежності здобутків професійної педагогіки; доцільно використовувати у професійній діяльності традиційне педагогічне знання та освітню інноватику; прогнозувати основні шляхи розвитку вищої професійної освіти в Україні й світовому освітньому просторі; правильно обирати та застосовувати методи і методики науково-педагогічних досліджень; прогнозувати основні шляхи подальшого розвитку професійної освіти в Україні.

2. Інформаційний обсяг програми вступного фахового іспиту

Розділ 1. Науково-теоретичні та нормативно-правові засади професійної освіти

Основне законодавче поле освітньої галузі. Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (1998, зі змінами від 05.11.2020), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019). Стратегія розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні. Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії і доктора наук». Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (Розпорядження КМУ від 23 лютого 2022

р. № 286-р.). Інші нормативно-правові документи, що регулюють діяльність системи професійної освіти, визначають основні напрями її реформування.

Концептуальні напрями розвитку професійної освіти в Україні. Болонський процес як засіб інтеграції систем освіти країн Європи. Державотворча функція освіти. Державні стандарти професійної освіти. Ліцензування і акредитація освітніх програм. Національна система та Національна рамка кваліфікацій. Галузеві рамки кваліфікацій. Основні категорії професійної педагогіки (професійна освіта, професійне навчання, професійний розвиток особистості, професійне самовдосконалення), їх характеристика. Особливості професійної освіти і педагогіки: взаємозв'язок і наступність загальної та професійної освіти; компетентнісний характер професійної освіти, єдність теорії і практики у професійній освіті, наукове підґрунтя професійної освіти, контекстність професійної освіти. Готовність до професійної діяльності. Критерії та рівні готовності до професійної діяльності. Професійно-педагогічна культура, партнерська педагогічно доцільна морально-естетична суб'єкт-суб'єктна взаємодія як чинники ефективності технології професійного навчання. Здобувач освіти як суб'єкт освітнього процесу.

Розділ 2. Неперервна професійна освіта. Концепція освіти впродовж життя

Фундаментальні принципи та основні суперечності розвитку сучасної професійної освіти. Глобалізація освітніх процесів. Світовий освітній простір. Відкрите освітнє середовище. Концепція освіти впродовж життя. Формальна, неформальна та інформальна освіта. Національна освіта як соціокультурне явище. Парадигмальний розвиток освітніх процесів і педагогічного знання. Освіта в контексті глобалізації. Інтернаціоналізація системи національної освіти. Система освіти України. Неперервна освіта як філософська і педагогічна категорія. Світові тенденції в організації

неперервної освіти. Тенденції розвитку неперервної освіти в Україні. Технологізація освіти в історичній неперервності. Організаційно-педагогічні засади трирівневої освіти в Україні та світі. Вища освіта. Післядипломна освіта. Дистанційна освіта. Самоосвіта. Тенденції розвитку неперервної професійної освіти в Україні: навчання впродовж життя.

Розділ. 3. Концептуальні засади розвитку професійної освіти в Україні, напрями її інтеграції в європейський освітній простір

Розвиток професійної освіти в умовах сучасних освітньо-інтеграційних процесів. Пріоритетні напрями реформування професійної освіти в Україні. Світові тенденції розвитку професійної і професійно-педагогічної освіти. Компетентнісні засади сучасної професійної освіти, її контекстність. Інноваційні процеси в розвитку професійної освіти, орієнтування на запити світового ринку. Ідея гуманізації професійної освіти. Принципи гуманізації професійної освіти: гуманітаризація, фундаменталізація, системність, інтегративність, міждисциплінарність, діяльнісна спрямованість; національний характер, світова орієнтація.

Сучасний стан і шляхи забезпечення якості освіти в Україні. Моніторинг якості освіти: поняття, сутність, структура. Проблема академічної прозорості та доброчесності в сучасному освітньо-науковому просторі. Єдність освіти і науки. Навчання на дослідницькій основі. Методи залучення молоді до науково-дослідної роботи. Академічна мобільність та конкурентоспроможність фахівців. Сучасні цифрові технології навчання. Духовна культура сучасної молоді. Ціннісні основи розвитку особистості. Аксіологічні засади професійно-педагогічної освіти. Акмеологічні орієнтири сучасної професійної освіти.

Впровадження сучасних освітніх технологій у професійну освіту. Особливості організації освітньо-наукового процесу у закладах вищої освіти. Проектування освітнього середовища ЗВО. Інноваційні основи освітнього процесу у професійній освіті. Психолого-педагогічні засади

партнерської взаємодії викладача і студента. Науково-методичний супровід освітнього процесу у ЗВО.

Тема 4. Професійна педагогіка

Педагогіка в системі наук про людину. Професійна педагогіка як наука, її становлення і розвиток. Об'єкт, предмет і функції професійної педагогіки.

Структура і категорії професійної педагогіки. Завдання професійної педагогіки. . Методологія педагогіки. Методологія і методи науково-педагогічних досліджень. Методи науково-педагогічного дослідження та їх характеристика. Етапи педагогічного дослідження. Сутність і особливості наукових досліджень у професійній освіті.

Зміст освіти та його компоненти. Функції навчання, шляхи їх реалізації. Структура процесу навчання, його основні компоненти. Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Види навчання. Методи і засоби навчання. Поняття «методи навчання», «прийоми навчання», «засоби навчання». Різні підходи до класифікації методів навчання. Закономірності навчання. Характеристика принципів навчання та шляхи їх реалізації у закладах професійної освіти. Взаємозв'язок між закономірностями і принципами навчання. Мета виховання, її об'єктивний характер. Завдання основних напрямів усебічного розвитку особистості. Програма виховання як система цілей виховання.

Розділ 5. Дидактика професійної освіти

Дидактика як теорія професійної освіти і навчання. Предмет і основні категорії дидактики. Принципи професійної освіти. Проблема якості освіти в дидактиці. Характеристика змісту освіти у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Закономірності й найбільш загальні принципи навчання. Навчальний

план підготовки у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Закономірності та принципи професійного навчання. Загальні і спеціальні методи навчання. Класифікація методів навчання за джерелом знань та характером пізнавальної активності здобувачів освіти. Методи виробничого навчання та їх характеристика. Основні форми організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів в системі професійної освіти (фронтальна, колективна, групова, парна, індивідуальна, індивідуалізована). Форми навчання в закладах освіти. Урок як форма теоретичного навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Основні вимоги до уроку. Виробниче навчання, його зв'язок з теоретичними заняттями у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Блочно-модульний підхід до навчання. Дуальне навчання як сучасна тенденція підвищення ефективності професійної освіти. Лекція як провідна форма навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. Види лекцій. Семінарські заняття, їх види та методика проведення. Зміст, організація та методика проведення лабораторних та практичних занять. Робота з підручником і вивчення наукової літератури. Особливості самостійної роботи з літературою. Особливості самостійної навчальної роботи здобувачів освіти, її нормативне обґрунтування.

Класифікація дидактичних засобів навчання. Основні інформаційні джерела в сучасних закладах освіти. Засоби навчання та їх використання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Підручники і навчальні посібники. Дидактичні засоби активізації процесу навчання здобувачів професійної освіти. Ігрове проектування в системі професійної освіти. Дидактичні ігри, як форма активізації навчально-творчої діяльності здобувачів професійної освіти. Електронні засоби і їх застосування в освітньому процесі. Методи активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Сучасні педагогічні технології та їх

використання у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Цифровізація навчання.

Організація практики у закладі вищої освіти. Навчальна та виробнича практика здобувачів освіти. Проблеми організації та змісту практики здобувачів освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Реалізація міжпредметних зв'язків у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Інтеграція професійної освіти.

Контроль як методична проблема. Контроль навчальних досягнень здобувачів освіти. Європейська кредитно трансферна-накопичувальна система. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Контроль як навчальна дія здобувача освіти. Контроль і корекція навчальної діяльності здобувача освіти. Методичні прийоми забезпечення ефективності поточного педагогічного контролю. Оцінка результатів навчальної діяльності здобувачів освіти.

Тема 6. Менеджмент професійної освіти

Система професійної освіти в Україні. Концепції професійної освіти.

Освітній стандарт і зміст освіти. Структура освіти. Органи освіти: їх функції та структура. Управління освітою: принципи, методи та функції. Методична робота в закладах освіти. Роль методичної роботи в підвищенні рівня професійної підготовки педагога. Завдання, зміст та функції методичної роботи. Форми методичної роботи та їх характеристика.

Сутність педагогічного процесу. Особливості навчання та його рушійні сили. Методологічні основи процесу навчання. Характеристика методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Характеристика методів стимулювання і мотивації навчальної діяльності здобувачів освіти. Характеристика методів контролю та самоконтролю у навчанні. Проблема оптимального вибору методів навчання.

Кредитно-модульна технологія організації навчального процесу в системі професійної освіти. Організація освітньої діяльності здобувачів освіти з використанням методів проблемного навчання.

Форми організації навчання. Види навчання. Порівняння систем традиційного, розвиваючого та інноваційного навчання. Розвиток форм організації навчання. Семінари, практикуми, факультативи: особливості методики проведення. Характеристика домашньої роботи. Екскурсії та предметні гуртки як форми навчання. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю. Характеристика функцій, видів, методів і форм контролю. Педагогічні вимоги до перевірки і оцінки успішності навчання. Критерії оцінювання та рівні навчальних досягнень здобувачів освіти.

Педагогічні технології та інноваційні процеси у професійній освіті.

Суть та основні принципи педагогічних технологій. Класифікація педагогічних технологій. Структура і динаміка розвитку освітніх інноваційних процесів. Кредитно-модульна технологія організації навчального процесу в системі професійної освіти. Навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Форми організації навчання, їх характеристика. Аудиторні та позааудиторні форми навчання. Інтенсифікація й активізація освітнього процесу. Блочно-модульний підхід до навчання. Вибір оптимального поєднання методів навчання.

Розділ 7. Освітня інноватика.

Суть і зміст освітньої інноватики у професійній освіті. Інноваційна активність. Інноваційна освіта, інноваційна мета освіти, інноваційне навчання. Освітній заклад інноваційного типу. Інноваційний потенціал закладу професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Інноваційне освітнє середовище. Проектування та впровадження освітньої інноватики в процес професійної підготовки. Інноваційні процеси в освіті. Критерії інноваційної діяльності (новизна, наукова достовірність, ефективність, прогностичність). Критерії впровадження інновацій у освітній

процес закладу освіти (доцільність, освітня ефективність, доступність, творчість, техніко-економічні та дидактичні можливості).

Класифікація технологій навчання. Традиційні та інноваційні технології навчання у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Цифрові технології навчання – мета, завдання та особливості застосування у закладах освіти. Дистанційне навчання у закладах освіти України. Сутність активного та інтерактивного навчання, його цілі та завдання (ситуативне моделювання, портфоліо, кейси, тьюторіали, ділові ігри тощо). Індивідуалізація професійної освіти. Індивідуальний освітній запит. Індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальна освітня програма. Супровід у професійній освіті (консалтинг, модераторство, фасилітаторство, тьюторство).

Розділ 8. Організація педагогічного дослідження та оброблення його результатів

Фундаментальні, прикладні, порівняльні дослідження. Їх характеристика. Композиція дисертаційної роботи. Головні характеристики дослідження: мета, завдання, об'єкт і предмет, гіпотеза, методи дослідження, наукова новизна, теоретичне і практичне значення. Апробація дослідницьких матеріалів. Педагогічний експеримент. Види педагогічного експерименту. Етапи експерименту. Природний педагогічний експеримент, його характеристика. Лабораторний педагогічний експеримент. Методи педагогічних досліджень: теоретичні, емпіричні, математичної обробки результатів. Теоретичний аналіз і синтез як методи педагогічних досліджень. Вивчення літератури та відбір фактичного матеріалу. Використання ресурсів Інтернет. Плагіат і академічна доброчесність дослідження. Констатувальний і формувальний етапи експерименту. Експертні методи педагогічних досліджень. Вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду в закладах професійної освіти.

Діагностика реальних можливостей здобувачів освіти під час експериментально-дослідницької діяльності. Методи математичної статистики оброблення результатів дослідження. Шляхи впровадження наукових результатів і висновків у практику роботи професійних навчальних закладів.

Розділ 9. Професійна компетентність викладача

Права та обов'язки викладачів. Зміст діяльності викладача в освітньому процесі. Роль викладача в якійсній підготовці фахівців у системі професійної освіти. Функції викладача. Планування діяльності викладача та здобувачів освіти на лекційних і практичних заняттях. Поняття «педагогічна майстерність» викладача, її вплив на результат навчання здобувачів освіти. Види та цілі спілкування педагога зі здобувачами освіти. Роль спілкування викладача зі здобувача освіти в освітньому процесі. Професіограма педагога. Рівень знань, умінь і навичок викладача з методики викладання навчальних дисциплін та його вплив на рівень знань, умінь і навичок здобувачів освіти з конкретної навчальної дисципліни.

Робота викладача з розвитку в здобувачів освіти інтересу до науково-дослідницької роботи. Робота викладача з розвитку в здобувачів освіти інтересу до читання науково-популярної та спеціальної літератури. Педагогічні засади професійно-творчого розвитку особистості в системі неперервної професійної освіти. Сутність понять «творчість» і «творча особистість». Основи творчої педагогічної діяльності. Особливість і специфіка педагогічної творчості. Розвиток творчих здібностей особистості здобувачів освіти та викладачів у процесі професійної освіти. Шляхи розвитку і реалізації творчого потенціалу особистості в педагогічній діяльності.

Запитання

для підготовки здобуачів до вступного іспиту з професійної освіти за освітньо-науковою програмою «Професійна освіта» для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю А 5 Професійна освіта (заспеціалізаціями)

1. Концептуальні напрями розвитку професійної освіти в Україні
2. Болонський процес як засіб інтеграції систем освіти країн Європи.
3. Сучасні тенденції розвитку професійної освіти.
4. Мета, завдання, принципи професійної освіти в Україні.
5. Європейська кредитно-трансфертна система (ECTS), шляхи і засоби адаптації в системі професійної освіти України.
6. Методологія професійної освіти.
7. Педагогічний процес у професійній школі та його складові.
8. Педагогічні засади управління у закладах професійної освіти.
9. Дуальна освіта в Україні. Мета, завдання, перспективи розвитку.
10. Поняття управління освітніми системами в педагогічній науці та менеджменті освіти. Принципи управління освітніми системами.
11. Становлення особистісно орієнтованої педагогіки в Україні.
12. Проектування майбутньої фахової діяльності як системоутворюючий елемент моделі професійної підготовки фахівців.
13. Історичний розвиток професійної освіти в Україні.
14. Форми організації навчання. Види навчання. Порівняння систем традиційного, розвиваючого та інноваційного навчання.
15. Педагогічні технології та інноваційні процеси у професійній освіті.
16. Педагогічна система та її складові.
17. Предмет і основні категорії дидактики професійної освіти.
18. Внесок Я.-А. Коменського у становлення дидактики як самостійної наукової галузі.
19. Цілі навчання в системі професійної освіти.

20. Наукові закони і закономірності навчання в системі професійної освіти.
21. Принципи навчання.
22. Зміст професійної освіти та його складові.
23. Методи, форми і засоби навчання у професійній освіті.
24. Самоменеджмент у професійній діяльності.
25. Індивідуалізація навчання в системі професійної освіти, її зміст та форми.
26. Система закладів вищої освіти України, освітні рівні та кваліфікаційні ступені підготовки фахівців.
27. Професійна компетентність фахівця професійної освіти.
28. Професійно-кваліфікаційна модель фахівця професійної освіти.
29. Навчально-методичний комплекс дисципліни та його складові.
30. Теоретична підготовка здобувачів професійної освіти.
31. Практична підготовка здобувачів професійної освіти (мета, функції і структура).
32. Види і форми проведення практичних занять здобувачів професійної освіти.
33. Лабораторно-практичне заняття, його мета, функції та структура.
34. Критерії оцінки якості проведення практичних занять.
35. Індивідуальне навчальне заняття, його мета, функції та структура.
36. Контроль навчально-творчої діяльності студентів, його мета і функції.
37. Види контролю навчальної діяльності здобувачів професійної освіти.
38. Організація модульного контролю знань здобувачів професійної освіти.
39. Організація підсумкового контролю знань здобувачів професійної освіти.
40. Кредитно-модульна технологія організації навчального процесу в системі професійної освіти.
41. Критерії оцінки знань здобувачів професійної освіти за кредитно-модульною системою організації навчального процесу.
42. Управління поза аудиторною роботою здобувачів професійної освіти.

43. Вимоги щодо якості організації самостійної роботи здобувачів професійної освіти.
44. Індивідуалізація самостійної роботи здобувачів професійної освіти.
45. Дидактичні засоби активізації процесу навчання здобувачів професійної освіти.
46. Поняття «педагогічна технологія»: визначення, структура, функції.
47. Організація дистанційного навчання здобувачів професійної освіти.
48. Проблемно-пошукові методи навчання здобувачів професійної освіти.
49. Методи формування зацікавленості до навчання здобувачів професійної освіти.
50. Ігрове проектування в системі професійної освіти.
51. Дидактичні ігри, як форма активізації навчально-творчої діяльності здобувачів професійної освіти.
52. Зворотний зв'язок в системі професійної освіти.
53. Індивідуалізація самостійної роботи здобувачів професійної освіти.
54. Тенденції розвитку неперервної професійної освіти в Україні: навчання впродовж життя.
55. Педагогічні засади професійно-творчого розвитку особистості в системі неперервної професійної освіти.
56. Роль викладача в якійс підготовці фахівців у системі професійної освіти. Функції викладача.
57. Поняття «педагогічна майстерність» викладача, її вплив на результат навчання здобувачів освіти.
58. Розвиток творчих здібностей здобувачів освіти у процесі професійної освіти.
59. Суть і зміст освітньої інноватики у професійній освіті. Інноваційне освітнє середовище.
60. Композиція дисертаційної роботи. Головні характеристики дослідження: мета, завдання, об'єкт і предмет, гіпотеза, методи дослідження, наукова новизна, теоретичне і практичне значення.

3. Критерії та методи оцінювання

Метод оцінювання – іспит. На вступний іспит відводиться 100 балів. Результат освітньої діяльності здобувача вищої освіти оцінюється згідно з Критеріями оцінювання знань і вмінь здобувачів освіти Державного біотехнологічного університету з такими рівнями і критеріями:

Оцінка за шкалою ECTS	Критерії оцінювання
А 90-100 Балів ВІДМІННО	Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні; комплексом знань та вмінь, що характеризується системністю. Застосування знань здійснюється на основі самостійного цілеутворення, побудови власних програм науково-дослідницької діяльності. Проявляє нешаблонність мислення у виборі і використанні елементів комплексу знань, під час відповіді на питання демонструє професійну ерудицію у сфері наукового дослідження, поінформованість щодо найбільш важливих педагогічних ідей, які висловлювалися у минулому та є предметом сучасних наукових дискусій, володіння поняттєво-категорійним апаратом сучасної педагогіки та її тезаурусом; виявляє науково-аналітичні здібності, здатність виокремлювати педагогічні факти, явища, події, аналізувати й описувати їх мовою педагогічної науки, використовувати теоретичні знання як основу й метод пізнання, знаходити й бачити проблеми для здійснення актуальної науково-педагогічної діяльності, комбінувати знання для більш глибокого розуміння проблем і збагачення професійних знань та вмінь. Спроможний самостійно формулювати узагальнення та висновки, нові задачі, розв'язувати нестандартні задачі, ситуації. Навчально-пізнавальна активність обумовлена пізнавальними інтересами, мотивами саморозвитку і професійного становлення. Проявляє інтерес до актуальних проблем в галузі теорії та методики професійної освіти, може під керівництвом наукового керівника вибрати тему наукового дослідження, проводити самостійну

	науково-дослідницьку та дослідно-експериментальну діяльність.
В 80-89 балів ДУЖЕ ДОБРЕ	Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на поглибленому рівні. Володіє комплексом знань та вмінь, який є частково-впорядкованим. У процесі застосування знань спроможний вибрати необхідний елемент комплексу знань та вмінь. Демонструє професійну ерудицію у сфері наукового дослідження, володіння поняттєво-категорійним апаратом сучасної педагогіки та її тезаурусом; виявляє науково-аналітичні здібності, здатність виокремлювати педагогічні факти, явища, події, аналізувати й описувати їх мовою педагогічної науки, використовувати теоретичні знання як основу й метод пізнання, поєднувати знання для більш глибокого розуміння проблем і збагачення професійних знань та умінь. Застосування знань та вмінь здійснюється як у стандартних ситуаціях, так і при незначних варіаціях умов на основі використання загальних рекомендацій. Відбувається перенесення сформованих умінь або їх комплексів на розв'язування незнайомих задач, ситуацій. Науково-дослідницька та дослідно-експериментальна діяльність стимулюється пізнавальними інтересами, продукт діяльності оцінюється як професійно значущий та може здійснюватися під керівництвом наукового керівника.
С 75-79 балів ДОБРЕ	Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на підвищеному рівні, може усвідомлено застосовувати знання та вміння для висвітлення суті питання. Комплекс знань частково-структурований. Знання застосовуються переважно у знайомих ситуаціях. Зміст питань розкрито в цілому, продемонстровано загальну наукову ерудицію, науково-аналітичні здібності, проте не виявлено та не обґрунтовано сучасні проблеми в розвитку загальної педагогіки та не наведено власне бачення шляхів їх вирішення. Усвідомлює особливості організації та здійснення професійної освіти. Спроможний аргументувати застосування певної методичної дії у ході розв'язування задач, ситуацій тощо. Пошук способів

	їх розв'язання здійснюється за зразком. Науково-дослідницька та дослідно-експериментальна діяльність стимулюється мотивами професійного становлення і пізнавальними інтересами та може здійснюватися під керівництвом наукового керівника.
D 60-79 Балів ЗАДОВІЛЬНО	Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на середньому рівні, може проілюструвати власними прикладами відповідь на питання, частково усвідомлює специфіку навчальних та прикладних задач, ситуацій тощо, має знання про способи розв'язування типових задач, ситуацій тощо в галузі теорії і методики професійної освіти. Однак процес самостійного розв'язування задач, ситуацій тощо потребує опори на зразок. Науково-дослідницька та дослідно-експериментальна діяльність є ситуативно-евристичною. Домінують мотиви обов'язку та особистого успіху. Використання засобів саморозвитку та самопізнання відбувається не усвідомлено.
E 50-59 Балів НЕДОСТАТНЬО	Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компоненту на середньому рівні. Має уявлення про специфіку навчальних та прикладних задач, ситуацій тощо в галузі теорії і методики професійної освіти. Виконання дій при роз'ясненні задач, ситуацій частково усвідомлюється, здійснюється частково правильно, аналітичні здібності та дослідницькі уміння й навички недостатньо продемонстровано.
Fx 35-49 балів НЕЗАДОВІЛЬНО	Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст основних розділів. Виконання окремих дій відбувається не усвідомлено, однак переважно правильно, науково-дослідницька та дослідно-експериментальна діяльність мотивується ситуативно-прагматичним інтересом.
F 0-34 балів НЕПРИЙНЯТНО	Вступник до аспірантури володіє понятійним і фактичним апаратом освітнього компонента на елементарному рівні, має уявлення про зміст окремих розділів. Виконання окремих методичних дій відбувається несвідомо, у більшості неправильно, науково-дослідницька та дослідно-експериментальна діяльність проявляється лише у ситуаціях зовнішнього примусу.

4. Рекомендована література

Основна

1. Буйдіна О. Інновації в освіті: світовий досвід і місцеві практики. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 1(190). С. 16-22.
2. Бойчук В. М. *Методика професійного навчання* : навч. посібн.; за ред. проф. Р.С. Гуревича. Вінниця : ТОВ «ДІЛО», 2018. 437 с.
3. Вихрущ В. О., Козловський Ю. М., Ковальчук Л. І. *Основи наукових досліджень у галузі педагогіки: підручник*. Тернопіль : Крок, 2017. 340 с.
4. Гириловська І. В. *Теорія і практика моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників: монографія*. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2020. 304 с.
5. Гончаренко С. У. *Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям*. Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
6. Грішнова О. А. *Людський капітал: Формування в системі освіти і професійної підготовки*. Київ : Знання, 2001. 254 с.
7. Гуревич Р.С. *Теорія і практика навчання в професійно-технічних закладах*. Вінниця, 2010. 410 с.
8. Гуревич Р. С. *Інформаційне суспільство: сучасні трансформації: монографія*. Вінниця : ФОП Корзун Д.Ю. 2020. 401 с.
9. Жигірь В.І., Чернега О.А. *Професійна педагогіка* : навч. пос. Київ : Кондор, 2016. 336 с.
10. Зайченко І. В. *Педагогіка* : підручник для студентів вищих навч. закладів. 3-е вид. Київ : Видавництво Ліра-К., 2016. 608 с.
11. Ієвлев О. М. *Професійно-педагогічна мобільність викладача* : навч. посібн. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 136 с.
12. *Інформаційно-комунікаційні технології у професійно технічній освіті: монографія* / [А. М. Гуржій, Р.С. Гуревич, М. Ю. Кадемія та ін.]; за ред. Гуржія А. М. у 2 частинах. Ч. 1. Вінниця : Нілан -ЛТД, 2016. 412 с.
13. Каплінський В. В. *Методика викладання у вищій школі* : навч.

посіб. Київ : КНТ, 2017. 225 с.

14. Ключко О. В. Професійна підготовка майбутніх менеджерів аграрного виробництва засобами сучасних інформаційно-цифрових технологій: монографія. Вінниця : Т. П. Барановська, 2018. 350 с.

15. Лузан П. Г. Теорія професійної підготовки спеціалістів. Київ : Вид-во НАУ, 2003. 130 с.

16. Морзе Н. В. Дистанційна технологія як основа сучасних інформаційних технологій у навчанні. *Нові технології навчання*. 2001. Вип. 30. С. 32-41.

17. Нагаєв В. М. Концептуальні засади управління навчально-творчою діяльністю студентів. *Основи сучасної педагогіки*: монографія / за ред. Т.О. Дмитренко, К.В. Ярецько, В.М. Нагаєв та ін. Херсон: Вид-во ПП Вишемирський В.С, 2016. 462 с.

18. Нагаєв В. М. Формування професійно-творчої компетентності фахівця аграрної сфери. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2012. № 2(5). Т. 1. С. 184-189.

19. Нагаєв В. М. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. Харків : Стильна типографія, 2019. 267 с.

20. Нагаєв В. М. Методологічні засади управління навчально-творчою діяльністю студентів: монографія. Харків: Стильна типографія. 2018. 151 с.

21. Нагаєв В. М., Портян М. О. Методика викладання у вищій школі: навч. посібник. Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.

22. Особистісно-професійне становлення майбутнього педагога: монографія / Акімова О., Галузьяк В. [та ін.]. Вінниця: «Твори», 2020. 228 с.

23. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. 3-є вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 495 с.

24. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Розпорядження КМУ від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

25. Професійна педагогіка : підручник / Авт. : О. В. Грабовський, Л. В. Коломієць, О. С. Савельєва, А. В. Семенова, В. Ф. Яні; за заг. ред. А. В. Семенової. Одеса : Бондаренко М. О., 2020. 575 с.

26. Професійно-педагогічна компетентність : навч. посіб. / за ред. І. Л. Холковської. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. 308 с.

27. Сікорський П. І. Теорія і практика управління навчальним закладом: підручник. Львів: Сполом, 2019. 405 с.

28. Смарт-освіта: досвід, реалії, перспективи: монографія / за ред. акад. С. Гуревича. Вінниця : Друкарня «Діло». 2019. 218 с.

29. Формування освітнього інформаційного середовища для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : монографія [Гуревич Р. С. , Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. та ін.] ; за заг. ред. Р. С. Гуревича. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. 425 с.

30. Швай Р. І. Педагогіка творчості: підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. 200 с.

31. Шевченко Л. С. Підготовка майбутніх учителів технологій до інноваційної педагогічної діяльності : монографія. Вінниця : ТОВ «Друк», 2018. 392 с.

32. Educationalists versus Politicians – Who Should Integrate Europe for Wellbeing of all Inhabitants, R. Kucha, H. Cudak (eds.). Łódź: Wydawnictwo Społecznej Akademii Nauk, 2017. 428 s.

33. European Commission/EACEA/Eurydice, 2019. Digital Education at School Io Europe. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

**Перелік нормативних документів, на яких базується
програма вступного фахового іспиту**

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 20.04.2021)
2. Національний класифікатор України: «Класифікація видів економічної діяльності» ДК 009: 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text> (дата звернення: 20.04.2021).
3. Національний класифікатор України: «Класифікатор професій» ДК 003: 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення: 20.04.2021).
4. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: Наказ МОН № 924 від 26.06.2024 року. URL: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/92635/ (дата звернення: 22.03.2025).
3. Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти: Постанова КМУ № 1021 від 30.08.2024 року. URL: [\(https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/93976/](https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/93976/) (дата звернення: 22.03.2025).
5. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 (в редакції від 25 червня 2020 р. № 519) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/paran12#n12> (дата звернення: 20.04.2021).
6. Положення про організацію освітнього процесу в ДБТУ. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2025/09/pol-org-op-25rv1.pdf> (дата звернення: 21.04.2025).
7. Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в ДБТУ. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2025/10/norm-b-acad-pol1v.pdf>. (дата звернення: 10.02.2025).

8. Положення про освітні програми в ДБТУ. URL:
<https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/norm-b-nm-op-pol4.pdf>

(дата звернення: 03.02.2025).

9. Положення про систему внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Державному біотехнологічному університеті. URL:
<https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2025/02/norm-b-acad-pol7v.pdf>

(дата звернення: 01.02.2025).

10. Положення про центр менеджменту якості освіти в ДБТУ. URL:
<https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/norm-b-acad-pol8.pdf>.

(дата звернення: 12.02.2025).

Навчально-наукове видання

Програма вступного фахового іспиту для здобуття ступеня «Доктор філософії» на основі РВО «Магістр» зі спеціальності А 5 Професійна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань А Освіта

Нагаєв Віктор Михайлович
Герлянд Тетяна Миколаївна
Новікова Вікторія Євгеніївна
Мітяшкіна Тетяна Юріївна

Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Таймс New Roman.

Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. 1,1.

Тираж 50.

Державний біотехнологічний університет